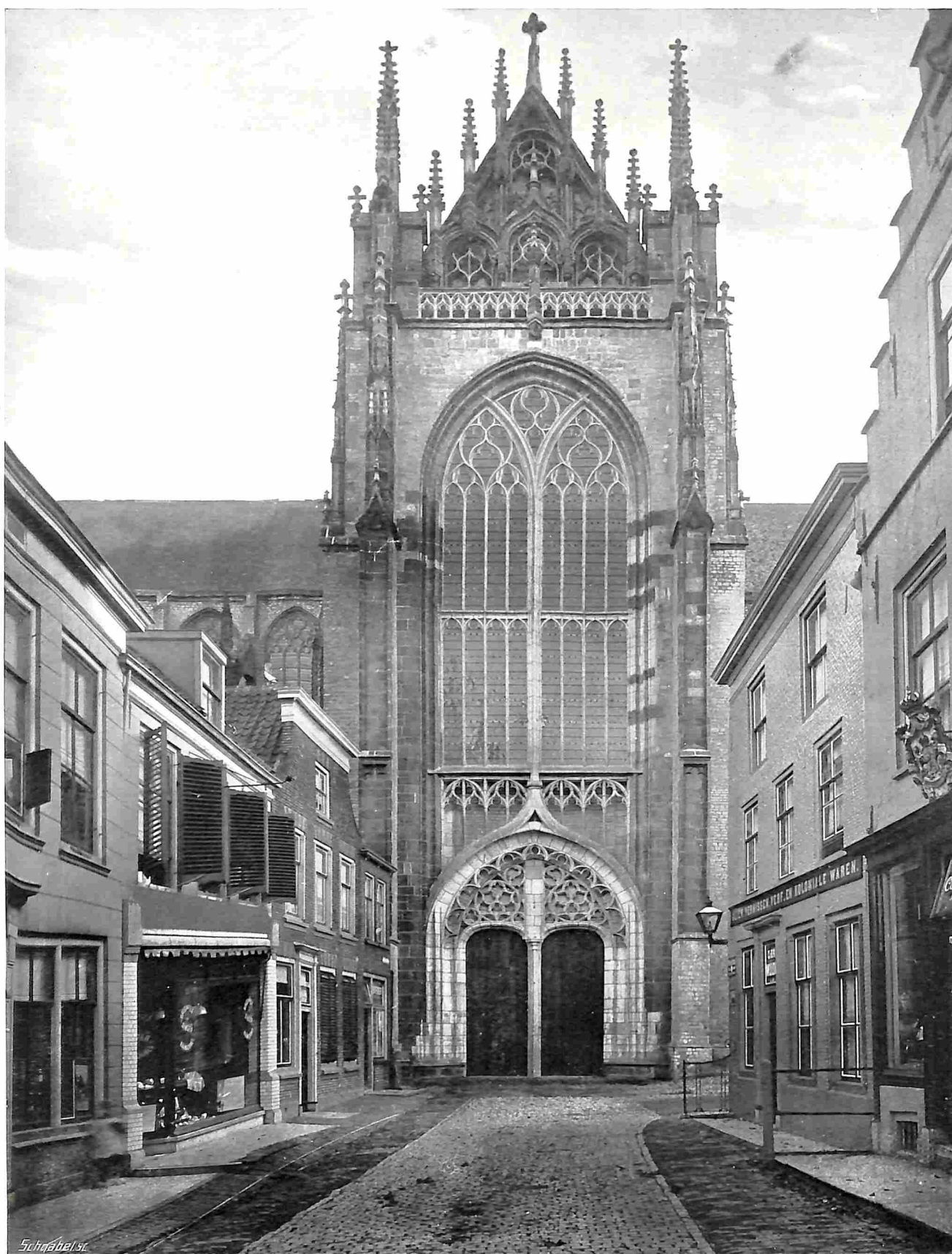

BUITEN

29^E JAARGANG N^O. 38

ZATERDAG 21 SEPTEMBER 1935

DE NOORDERKRUISBEUK VAN DE GROOTE- OF ST. MARIA MAGDALENAKERK TE GOES
(BIJ HET ARTIKEL: „DE BEVELANDEN”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

GUITAREN VERKOOPEN IN CANADA (WEDERWAARDIGHEDEN VAN EEN TREKLUSTIGEN HOLLANDER).	
DOOR JOHN VAN SNELLENBERG (2) . . .	BLZ. 446—447
STOCKHOLM (DE GRANIETEN STAD AAN HET MÄLAR-MEER) (GEÏLL.), DOOR HENRI VAN MANDELE . . .	
BLZ. 448—450	
HERACLEUM, EEN FRAAIE SOLITAIRPLANT (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK . . .	
BLZ. 450—451	
DE BEVELANDEN (I. GOES, CENTRUM DER BEVELANDEN) (GEÏLL.), DOOR DIRK L. BROEDER . . .	
BLZ. 445, 451—454	
LANGS JAVA'S WEGEN, DOOR W. B. . . .	
BLZ. 454—455	
DE GROOTSTE VLINDERS (GEÏLL.), DOOR Dr. G. BARENDRECHT . . .	
BLZ. 454—456	

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

Guitaren verkoopen in Canada

WEDERWAARDIGHEDEN VAN EEN TREKLUSTIGEN HOLLANDER
2) DOOR JOHN VAN SNELLENBERG

DAAROP kwam een korte tijd van studie. De Yankee had een groep van vier verkoopers, die met hem werkten, allemaal jonge kerels en zoo gingen we met zijn allen erop uit, naar de dorpen in den omtrek van Vancouver. Het was wät aardig.

Maar toen ik zag dat ik 't best alleen zou kunnen en hoe langer hoe meer vertrouwen kreeg in de magische kracht van mijn spel, werd ik ook eierzuchtiger en liep rond met plannen om nieuwe en rijker velden van afzet te gaan zoeken. Mijn idee was om meer afgelegen plaatsen op te sporen, b.v. nederzettingen langs de uitgestrekte fjordenkust, waar ik in mijn fantasie eenzame boomkappers en visschers meende te zullen vinden, met geld in hun zak en muziek in hun ziel, die met open armen een reiziger van de Paradox-School zouden verwelkomen.

Mijn collega's vonden mijn ideeën een beetje te fantastisch. Maar ik had een gesprek met den directeur van de school in Vancouver, die wel ooren naar mijn plannen had.

Ik schikte het zoo met hem, dat hij naar verschillende vaste punten langs de kust instrumenten zou sturen, zoodat ik ze daar kon vinden en als ik er meer noodig had, zou hij het tekort naar de door mij aangeworven leerlingen onder rembours nazenden.

Zoo reisde ik langzaam langs de kust, soms per stoomschip, andere gedeelten te paard en bereikte de verder afgelegen gedeelten met een kleine visschersboot.

Ik beleefde al de avonturen waarop ik gehoopt had — en méér dan dat — in mijn onderhandelingen met pelsjagers, houthakkers en goudzoekers, en voornamelijk met Indianen, die werkelijk heel gevoelig bleken te zijn voor mijn Hawaïsche Sirenen-gezing.

Steeds verder noordwaarts trekkend, genoot ik van den prachtigen zomer, den „Indian summer” (onze

nazomer), en het echte zwerverleven temidden van een heerlijke, wilde natuur. Tot ik in den herfst Prince Rupert bereikte, een kleine plaats bij de grens van Alaska, ongeveer 1000 km noordelijk van Vancouver.

De gitaar-zaak floreerde niet altijd even goed. Zoolukte ze niet te Prince Rupert. Ik wenschte mezelf terug in het een of andere Indianendorp; niet omdat het er zoo prettig was, maar er waren daar toch altijd wel koopers. Ik wist dat er nog verder noordelijk een Indianendorp was, Port Simpson, de noordelijkste kust-nederzetting in Britsch Columbia. Men vertelde me, dat dit dorp niet heel goed bekend stond. Ik kende de Indianen als gesloten en terughoudend, maar niet vijandig; en ik nam deze waarschuwing licht op. Er was hier en daar oneenigheid geweest tusschen de Indianen en de Blanken, die er dichtbij woonden, zei men me. De laatste ruzie was geweest, toen een voetbalclub van Port Simpson-Indianen naar Prince Rupert was gekomen, om tegen de daar wonende Blanken te spelen. De Indianen verloren en waren daarover woedend geweest, zóó woedend, dat ze de Blanken te lijf gegaan waren, van wie er verscheidene daarna naar het ziekenhuis vervoerd moesten worden.

Hoe het ook zei, of nu de Port Simpson-Indianen gevaarlijk of vriendelijk waren, ik besloot te probeeren zaken te doen op hun eiland, omdat het de eenige Indiaansche nederzetting was, waar ik nog niet geweest was.

Een paar dagen later landde ik met de Union-Steamer te Port Simpson. Het was middag. Ik had een prachtig uitzicht op het kleine eiland, toen we de haven binnenvoeren. Een primitieve kade en een paar loodsen, dan een kleine vlakte, bezaaid met de gewone houten Indiaansche huizen en langzaam oplopend naar een heuvel, waarop een groot wit gebouw stond.

„Het ziekenhuis, mijnheer,” zei de steward, „daar wonen een half dozijn zusters en een dokter.”

„Maar ik zie nergens een hotel! waar is er een?”

„Er komen niet veel menschen zoo ver noordelijk. . . . eh, er is geen hotel. Het ziekenhuis is de eenige Blankenbehuizing. Als u den dokter er om vraagt, zal hij u wel een kamer geven. En men zal u daar goed verzorgen, weest u daar maar zeker van; er zijn een paar aardige zusters, die maar eens of hoogstens tweemaal in 't jaar een Blanke zien. Ze moeten er vier jaar dienst doen, zonder één dag vacantie. Dus past u maar op!”

„Zes eenzame harten,” dacht ik, „zes eenzame zusters, dus zes gitaren te verkoopen. Hoera!”

Het schip werd vastgelegd. Ik liep de loopplank af, beladen met mijn gitaren en suitcase, en stapte aan wal, waar 't vol stond met nieuwsgierige Indianen, die zeker meenden, dat ik op een verkeerde plek geland was, of zich afvroegen wat een Blanke hier in 's hemelsnaam doen kwam. Als 't dit laatste was, zouden ze het wel spoedig weten.

Ik begon mijn tocht langs het smalle pad, dat naar het Ziekenhuis leidde. Een typisch Indiaansch pad was het, slecht onderhouden en verraderlijk om te begaan, omdat de grond afwisselend hard was als een rots of zacht als modder: dan weer waren er losse planken gelegd over kleine beekjes die het pad kruisten. Maar het landschap was mooi: aan den eenen kant de hoge dennen van de begroeide berg-

helling, aan den anderen kant de baai met de vele inhammen en eilandjes, met de majestueuse dennen-boomen aan de kust, afstekend tegen de diep-blaauwe lucht of tegen de helwitte gletschers van den kust-bergketen aan den overkant. Een half uur later was ik boven, en neerkijkend zag ik het schip op het gladde water verder varen, als een kinderspeelgoedbootje op een stillen vijver.

Ik maakte kennis met den dokter van het ziekenhuis, en vertelde hem mijn plannen. Hij was een beetje verbaasd over mijn ongewone roeping, maar gastvrij genoeg om me dadelijk een kamer te geven. Het was een gewone hospitaalkamer, schoon en wit en ongezeilig. Ik trok de gordijnen wijd open en keek naar buiten. Een monsterlijk gezicht staarde me daar opeens aan: de kop van een adelaar met een ongelooflijk wreeden, langen snavel, waarboven de roodgerande groote oogen me star aanzagen.

„Zoo! geest van Wanatschee, ga je over me waken,” zei ik. Want het was Wanatschee's symbolische figuur, die men vaak op totempalen ziet.

Ik opende het raam en zag drie van zulke totempalen, vlak naast den hospitaalmuur; twee kleinere en een hooge, die tot aan mijn raam reikte. Wonderlijke palen zijn het, deze relieken van Indiaansche geschiedenis, want elke vertelt voor hen, die ze kunnen lezen, de historie van een Indiaansche familie of zelfs van een heelen stam in symbolische figuren en groteske dieren, die met primitieve kunstvaardigheid in de stammen van hooge dennen uitgesneden zijn.

Uit het raam leunend, kon ik de punt van den snavel van den dondervogel bijna aanraken. Hij zat daar als een verheven wezen, hooger dan al de andere symbolen.

„Breng me geluk, dondervogel,” zei ik zachtjes. Maar de dondervogel, die heel wijs is of misschien heel houderig, keek me onverstoorbaar aan met zijn oogen als schoteltjes. Het verwonderde me, dat hij zoo dicht bij den muur stond. Wel — eigenlijk had hij hier de oudste rechten. Eeuwen geleden zagen hij en zijn soortgenooten met diezelfde starre oogen de eerste Blanken hier verschijnen op zijn gebied en moesten toezien hoe die Blanken het in bezit namen.

's Avonds vertelde me de dokter aan tafel, dat de Indianen zooveel eerbied hadden voor deze totempalen, dat de Blanken ze maar lieten staan, ook al waren ze wel eens hinderlijk. Het wegnemen ervan zou onnoodige rebellie van den anderen kant veroorzaken.

„Als het dus éénigszins kan, laten we ze altijd staan,” zei hij.

Ik pakte nu mijn koffertje uit, verfrischte me en begon dadelijk aan de „business”: ik stemde mijn gitaar en speelde een paar liedjes, die dienen moesten als lokaas. Voor de zusters, die in dit van alles verlaten oord in een voortdurenden staat van verveling leefden, werkte dit als het lont bij het kruit, en binnen een half uur kon ik twee van haar inboeken als leerlingen van de Paradon-School.

Nu was het leven in het hospitaal niet zoo slecht. Men was er als een groote familie. Geheel geïsoleerd van de wereld, deed men wel al het mogelijke om het leven dragelijk te maken. Er woonden behalve de dokter en zijn vrouw, zeven zusters, een keukenmeid en haar man, „de oude,” een karakter!

's Avonds zaten we allemaal in de groote keuken,

en praatten, luisterden naar de geweldige pionier-verhalen van den „oude” en maakten muziek en aten brood, dat boven den grooten haard werd ge-roosterd.

Het was er zoo vreedzaam, dat ik me zeker niet voorstelde, welke angstige uren ik nog zou moeten doorleven, vóór ik van Port Simpson verder zou reizen.

Ik werkte hard om de muzikale gaven der inboorlingen van het dorp voldoende te prikkelen. Deze Indianen leken me niet veel te verschillen van de andere stammen; misschien waren ze nóg zwijgzamer, nog een beetje minder voorkomend; maar er was toch best mee om te gaan en ik meende dat die verhalen over hun woest karakter overdreven of verzonden waren.

Ze hadden nog nooit Hawaïan-guitaarmuziek gehoord en deze maakte grooten indruk op hen. Nu had ik drie of vier nieuwe liedjes erbij geleerd; maar dit was dan ook alles wat ik kon en ik speelde deze aldoor weer. De Indianen vonden het prachtig. Dit succes steeg me naar mijn hoofd en de belachelijke idee maakte zich van mij meester, dat ik dezen woesten stam bedwong met mijn muziek.

Ze hielden me voor een eerste gitaarspeler, een tovenaars in deze kunst. Ik paste er wel voor, in een huis langer te blijven dan strikt noodig was voor mijn zaken en ik liet nooit tijd of mogelijkheid over om nog méér te moeten spelen dan de weinige, aangeleerde liedjes. Zoo bleef de illusie dat ik een geweldenaar op de gitaar was.

Maar deze manier van doen, hoe onschuldig ook, was toch de oorzaak van een katastrofe.

Aan het eind van de week had ik elken Indiaan, al was hij ook half doof of kreupel of over de tachtig, een gitaar verkocht en ik was gereed om Zondagmiddag te vertrekken met de boot, die me weer zou afhalen op haar reis naar Alaska.

Nu zou er Zaterdagnacht een dansfeest zijn in de Hall, het gebouw van de Indiaansche feesten: het gewone ruwe houten type, zooals men dat in het noorden van Canada vindt, meer op een schuur gelijkend dan op een fatsoenlijke danszaal. Een skelet van balken, bedekt met cederhouten planken, twee groote vensters en een breede deur, ziedaar de Indiaansche „Community Hall”. Er speelde het eigen Indiaansche orkest en de Indianen, de „bucks” en de „squaws” wilden er dien Zaterdag een algemeen groot feest, een „whoopee” van maken.

Dit was allemaal in orde, als de Indianen niet het rampzalige plan opgevat hadden om hun grooten gitaarspeler de eer aan te doen, hem mede uit te noodigen op hun feest — met het doel me in het orkest aan te stellen als solist.

Toen ze er mee aankwamen, weigerde ik eerst en wel met meer nadruk dan bescheidenheid vereischte. Maar ze hielden aan. Ten slotte hadden ze gelijk me om een dienst te vragen, want ze hadden me heel prettig behandeld en het was nu aan mij, eens iets terug te doen. Ik stemde dus toe en dien Zaterdagmiddag daalde ik met mijn gitaar den heuvel af naar de Hall. Ik voelde me ongerust. Toen ik den Dokter verteld had, wat ik van plan was, waarschuwde hij me, voorzichtig te zijn, omdat er waarschijnlijk whiskey binnengesmokkeld was van het vasteland: „Je kent de combinatie — Indianen en alcohol!”

(Wordt vervolgd)

„STADEN MELLAN BROARNA” (DE STAD TUSSCHEN DE BRUGGEN) HET OUDE STOCKHOLM. WELKS GESCHIEDENIS TOT VER IN DE MIDDELEEUEWEN TERUGGAAT. UIT DE LUCHT GEZIEN

STOCKHOLM

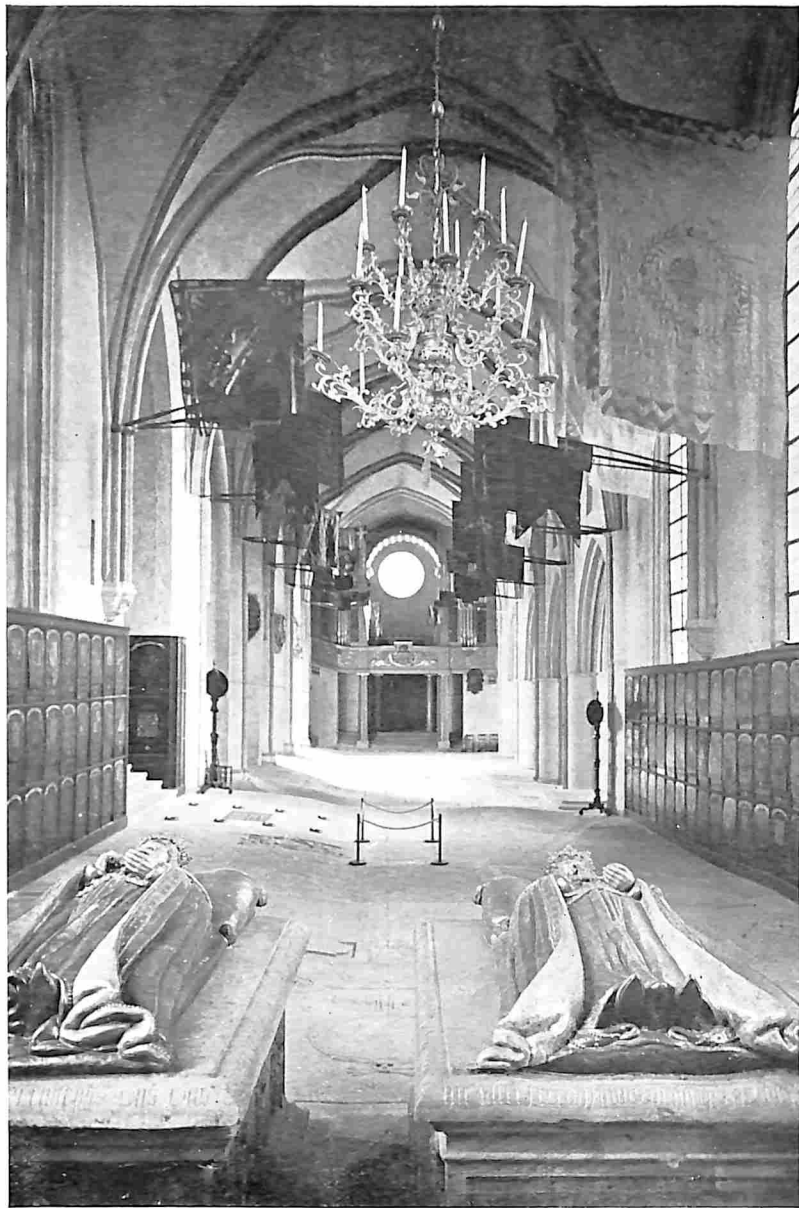
DE GRANIETEN STAD AAN HET MÄLARMEER

DOOR HENRI VAN MANDELE

WAAR het water van het Mälarmeer in een bruisenden stroom tusschen talloze klippen doorbreekt en langs duizenden eilandjes voorbischurend zich een weg baant naar de Oostzee, ligt Stockholm, de hoofdstad van Zweden. ☼ Het water is een wonder element. Het is de openbaring van de droomend-verstorven ziel, of van het vreugdige sterke leven der steden. ☼ Er zijn steden, ingesloten door een driedubbelen krans van smalle, overlommerde grachten, waar het water stil staat te droomen in het groenige halfduister, waar het fluisterend klotst tegen verweerde wallekanten en zachtjes sijpelt langs brokkelige steenen als een enkel motorbootje onder de hooge bruggen doorvaart en schor kuchend de roerlooze stilte aan flarden scheurt. ☼ Het water van Stockholm is het kristal-klaare bergwater van het Mälarmeer. Het is helder als de dag en het droomt niet, het glanst en leeft en weerkaatst op zijn wijde oppervlak de groote blanke wolkgevaarten, die rusteloos langs den blauwen hemel zeilen. De koperen torens en daken van het Stadhuis groenen tegen de heldere lucht en de drie glinsterende gouden kronen van zijn hoektoren weerspiegelen in het water van het meer. De witte stoombootjes, als groote vogels, varen den ganschen dag af en aan over het wijde water en onderhouden de verbinding met de talloze eilandjes van Stockholms scherentuín. En bij de Norrbro (Noorderbrug), waar geduldige visschers langzaam hun kruisnetten ophalen, spelen blanke meeuwen hun sierlijke jachtspel en laten zich pijlsnel neervallen in het kolkende water, dat schuimend wegstroomt tusschen de klippen der stroomversnellingen. ☼ Een middeleeuwsche rijkmoniek vermeldt de stichting van deze stad. ☼ Zij verhaalt, hoe Birger Jarl, de heerscher over dit land, op een dezer eilandjes een burcht bouwde aan het Mälarmeer. ☼ Zes eeuwen geleden vertrouwde de oude kroniekschrijver zijn sober relaas toe aan het zware perkament: „Birger Jarl, de wijze man, liet de stad Stockholm bouwen en schiep met groot verstand een fraai Huis en een goede Stad”. ☼ Het waren sombere tijden voor de bewoners van Svea Rike, het Rijk der

Zweden. Steeds veelvuldiger daagden tusschen de dichtbegroeide rotseilandjes van dit uitgestrekte scherengebied de hooggetuigde schepen der Estlandsche zeeroovers op. Steeds angstiger galmde over het wijde land het geklep der klokken, die de dreigende nadering der plunderende rooversvloeten aankondigden en de rosse gloed aan den horizon bracht schrik en angst binnen de muren der rijke koopsteden. Zooals eens, vóór de uitbreiding van het Christendom in deze streken, de Vikings, de heidensche voorvaderen der Scandinaviërs, de kusten van West-Europa hadden gebrandschat, zoo waren nu de Baltische zeeroovers de geesels dezer landen. ☼ Het was ter beveiliging van de meer landwaarts gelegen handelssteden Sigtuna en Uppsala, dat Birger Jarl op deze plaats de sterkte liet bouwen en onder hare machtige bescherming vestigde zich de bevolking der oude nederzettingen, wier woonplaatsen reeds meermalen verwoest waren. In het jaar 1255 gaf hij deze plaats stadsrechten en koos haar uit om de nieuwe hoofdstad van zijn rijk te worden. Sigtuna was te voren de hoofdstad geweest, tot het in 1187 verwoest werd. ☼ De nieuwe hoofdstad was geheel uit hout opgetrokken. Hout was in dit met wouden overdekte land nog het bouw materiaal bij uitstek. Zes geweldige stedebranden in den tijd van twee en een halve eeuw waren noodig om de bewoners er toe te brengen het graniet van den rotsbodem te gaan gebruiken voor den huizenbouw. ☼ Het hedendaagsche Stockholm is een stad van geweldige, indrukwekkende gebouwen, uit graniet opgetrokken, en direct verrijzend op het rotsachtige oergesteente, dat ook nu nog overal indruk de eeuwen te kunnen trotseeren. ☼ Dit eigenaardige staanbaar tot een vergelijking met Amsterdam, waar men steken in den langzaam verzakkenden veenbodem. Door zijn ruimen bouw suggereert deze hoofdstad, dat er ruimte is voor de bewoners in dit uitgestrekte land, waar niet, zooals in West-Europa, eenige honderden menschen op elk vier-

kante kilometer dooreenkrioelen. ☼ Op een klein eiland, Stadsholmen, ligt het oudste stadsdeel van Stockholm. Staden mellan broarna, de stad tusschen de bruggen, wordt de oude stad van Birger Jarl genoemd. ☼ Het is een bonte, volkrijke wijk, met bochtige, nauwe straatjes en nog nauwer en bochtiger dwarsstraatjes, oude gebeeldhouwde poorten en gevels welker toppen elkaar schijnen te raken. Sommige dezer straatjes zijn zóó nauw, dat er den ganschen dag een kelderachtige koelte hangt en de eerste zonnestraal er nog moet gezien worden. Västerlanggatan, een lange, rechte straat, loopt er dwars doorheen, van de eene brug naar de andere. Er zijn kleurige markten, waar bloemen, vruchten en visch verkocht worden en er is de immerdurende bedrijvigheid langs de kaden van Skeppsbron, Stockholm's haven. ☼ Hier in gamla staden, de oude stad, vond men in de middeleeuwen één der centra voor den Hanze-handel met Zweden. De groote handelshuizen uit de stad Lübeck hadden er hun pakhuizen en factorijen, en door hun invloed en rijkdom regeerden de Duitsche kooplieden de stad. Tal van straatnamen in het hart van de oude stad en vooral ook de St. Gertrudskerk herinneren nog aan dien bloeitijd van het machtige Hanze-verbond. Het heeft Stockholm een zwaren en langdurigen strijd gekost, zich van deze vreemde overheersching te bevrijden. ☼ Op een hoogte aan Stadsholmen's noordoostzijde rijst majestueus boven de huizenmassa van de oude stad het Slot, de geweldige koningsburcht. ☼ De beroemde Zweedsche bouwmeester Nicodemus Tessin de Jongere ontwierp op last van Karel XII de plannen voor dit slot en het werd gebouwd op de plaats, waar in 1697 een brand den ouden burcht der Vasa's in asch gelegd had. ☼ Het strenge, massieve gebouw, aan twee zijden door het water omgeven, weerspiegelt den geest van het land: dit volk heeft zeer bepaald zin voor het grootsche, het monumentale. ☼ Op den top van den slotheuvel bevindt zich Storkyrkan — de Groote Kerk — Stockholm's oudste en voornaamste kerk. Zij werd in de dertiende eeuw gesticht door Birger Jarl, doch is in later eeuwen zeer sterk veranderd. Vele Zweedsche koningen werden in deze kerk gekroond. De eerste was koning Magnus Eriksson en zijn Gemalin Blanche van Namen. Later ook Christiaan II; koningin Christina, de dochter van Gustaaf Adolf; Gustaaf III; Bernadotte, de stichter der huidige dynastie en zijn afstammelingen. ☼ Aan den noordwestkant van Stadsholmen bevindt zich Riddarhuset, het Zweedsche Adelshuis. Op last van Axel Oxenstierna werd tusschen 1641 en 1660 dit zeer harmonische bouwwerk in Hollandschen renaissancestijl opgetrokken door Fransche, Duitsche en Hollandsche bouwmeesters. De belangrijkste onder hen waren de Franschman Jean de la Vallée en de Amsterdammer Justus Vingboom. Hier kwamen de leden

IN DE RIDDARHOLMSKERK TE STOCKHOLM. OP DEN VOORGROND DE TOMBEN VAN KONING MAGNUS LADULAS, DIE DE KERK OMSTREEKS 1280 STICHTTE EN KONING KARL KNUTSON († 1470)

van de 2900 geslachten van den Zweedschen adel bijeen om hun gemeenschappelijke aangelegenheden te behandelen. ☼ In de onmiddellijke nabijheid van Stadsholmen ligt een kleiner eiland, Riddarholmen, het Riddereiland. Op dit eiland bevond zich oorspronkelijk een klooster van Fransiscaner broeders, dat gesticht was door Magnus Ladulas, den zoon van Birger Jarl, en koning der Goten en Zweden. Deze liet hier ook de oude Riddarholmskerk bouwen, welke hij — naar uit zijn, van het jaar 1285 daterend, testament blijkt — met rijke schenkingen bedacht en die hij uitkoos tot zijn laatste rustplaats. Later werd dit kloostereiland een riddereiland, en de kerk werd Zweden's pantheon. Sinds het begin van de 17e eeuw is de kerk de laatste rustplaats der koningen en in het middenschip en in de talrijke grafkapellen zijn Zweden's groote mannen en koningen sinds Gustaaf Adolf bijgezet. ☼ Vóór zijn vertrek naar Duitschland in 1629 wees de in den slag bij Lützen gevallen heldenkoning de plaats in het hoogkoor aan, in de nabijheid van de tombe van koning Magnus Ladulas, die hij als zijn graf had uitgekozen. Den 22sten Juli van het jaar 1634 werd hij in het koor begraven. Sedert 1832, de tweede eeuwherdenking van zijn dood, rust zijn gebeente in een prachtig xenotaphium van groen Italiaansch marmer,

RIDDARHUSET, HET PALEIS VAN DEN ADEL, HET MOOIESTE 17e EEUWSCH GEBOUW TE STOCKHOLM, WERD UITGEVOERD NAAR DE PLANNEN VAN SIMON DE LA VALLÉE. IN DEN STANDTIJD WAREN HIER DE VERGADERINGEN VAN DEN ADEL, DIE NU OM DE DRIE JAAR HIER NOG BIJEENKOMT

dat Gustaaf III in Italië had laten vervaardigen en eigenlijk voor zijn vader bestemd had. Vaandels en trofeeën, door Gustaaf Adolf buitgemaakt, hangen er boven. Het hart van den koning, dat zijn gemalin in een gouden capsule bewaarde, en dat haar door den Raad ontnomen werd, daar zij er „afgoderij mede pleegde”, ligt in een capsule op het lichaam. In het middenschip bevindt zich ook het graf van het geslacht Cabelieau. De stamvader van dit geslacht was Abraham Cabelieau, een Amsterdamsch koopman, afkomstig uit de Zuidelijke Nederlanden. Tal van Nederlanders hebben in de 17e eeuw in de Zweedsche geschiedenis een groote rol gespeeld. Naast mannen als de Hollandsche koopman Spieringh van Silfercroen uit Stockholm, die Zweedsch gezant geweest is bij de Republiek der Zeven Vereenigde Nederlanden en het wereldgenie Hugo de Groot, die na zijn verbanning gezant

van Zweden aan het Fransche hof was, waren het vooral Hol-landsche kooplieden als Cabelieau, de Trippen en Lodewijk de Geer, die voor de economische en industriële ontwikkeling van Zweden van groote beteekenis zijn geweest. Abraham Cabelieau was een van de voornaamsten onder de Hollandsche belieau was een van de stichters van de stad Gothenburg. Het was de tijd der koninklijke kooplieden van de trotsche Republiek, die handel dreven met koningen en koningen te hulp snelden. Lodewijk de Geer stelde een volledige hulpvloot ter beschikking van den koning van Zweden, en zijn zoon Louis de Geer bood koningin Christina op eigen kosten een geheel regiment aan. Velen onder hen werden in den Zweedschen adelstand verheven en werden de stamvader van bekende adellijke geslachten; zoo de geslachten Kuylenstjerna, Anckarstjerna, Anckarshjelm, De Geer en andere.

(Slot volgt)

HERACLEUM

EEN FRAAIE SOLITAIRPLANT

ALS we het een en ander over solitairplanten lezen, denken we onwillekeurig aan de groote, gladgeschoren gazons der buitenplaatsen, hier en daar beplant met één of meer boomgroepen als levende silhouetten op den achtergrond. De voorname rust, die van zoo'n groep blauwsparren of een enkelen rooden beuk uitgaat, is zoo indrukwekkend, dat we zouden gaan overwegen in eigen tuin ook zoo'n groep aan te planten. Doch de meeste groote buitenplaatsen zijn de laatste jaren in villaparken veranderd, en waar eertijds de gazons en de groote boomgroepen lagen, zijn nu diverse landhuizen verrezen, eigenlijk buitenplaatsen in zakformaat. Het geboomte, dat niet in den weg staat, blijft bij het bouwen

EEN HERACLEUM GIGANTEUM ALS SOLITAIRPLANT

meestal wel gespaard, maar als dan straks de tuin aangelegd wordt, blijkt het maar al te vaak, dat er op de ééne plaats een teveel aan hout is, terwijl men op een andere plaats eigenlijk te kort komt. Zoo is het bijv. met de gazons; men kan daar nu eenmaal geen grooten, rooden beuk in laten staan, of bijvoorbeeld een heele groep Coniferen. Zoo'n beplanting zou ten eerste in den villatuin veel te massaal worden en ten tweede zou men het eigenlijke plezier er zelf niet meer van beleven. Doch ook de strakke gazons van den kleinen villatuin vragen een onderbreking. Natuurlijk zijn daar de Coniferen prachtig voor te gebruiken, maar ook onder de vaste planten schuilen er heel wat, die men goed als solitair kan aanplanten. Daar hebben we bijvoorbeeld de Heracleum, die ook wel bekend staat onder den naam van Berenklauw. Het geslacht Heracleum is om zijn reusachtigen groei genoemd naar Heracles. Sommige soorten groeien zóó geweldig hard, dat ze in één jaar tijds wel een hoogte van twee tot drie meter bereiken. De groei van de vasteplant Heracleum kan soms zoo

sterk zijn, dat ze door haar zware bloemstengels te veel van haar kracht vergt, waardoor ze dan vrij plotseling afsterft. Daarom verdient het aanbeveling de plant niet geheel uit te laten bloeien en de bloemstengels bijtijds te verwijderen. De oorspronkelijke soort, de Heracleum sphondylium, komt in ons land in het wild voor en groeit voornamelijk langs dijken en wegen. De geheele plant is ruw behaard en heeft diep gegroefde stengels. De bladeren zijn gevind en soms maar weinig ingesneden. De bloemschermen zijn veelstralig, terwijl de bloemetjes wit tot rose-rood zijn. Een van de mooiste soorten is de Heracleum Mantegozianum, die echter bij lang niet alle kweekers meer verkrijgbaar is. Deze twee meter hoog groeiende

planten hebben groote, diep ingesneden bladeren, waarboven zich de reusachtige witte bloemschermen verheffen, die zich in een druk bezoek van bijen en zweefvliegen mogen verheugen. Deze Heracleum behoort eigenlijk tot de tweejarige planten en sterft na den bloei af. Ze zaaien zich echter heel gemakkelijk en na den bloei komen er talrijke jonge planten op, die volgend jaar weer bloeien kunnen. De Heracleum giganteum bereikt met haar groote, diep ingesneden bladeren en haar geweldige bloemschermen gemakkelijk een hoogte van twee tot drie meter (zie afb.). Heracleums verlangen een vochtigen, voedzamen tuingrond en doen het ook heel goed aan den vijverkant, als we maar zorgen, dat ze niet in de schaduw staan. Wie eens iets bijzonders wil hebben, moet zich deze plant aanschaffen.

De schilder TRÜBNER moest van een opdrachtgever hooren, dat het portret van diens echtgenoot niet gelek. „Wind u niet op,” antwoordde de schilder, „na 30 jaar gelijkt elk portret.”

DE BEVELANDEN

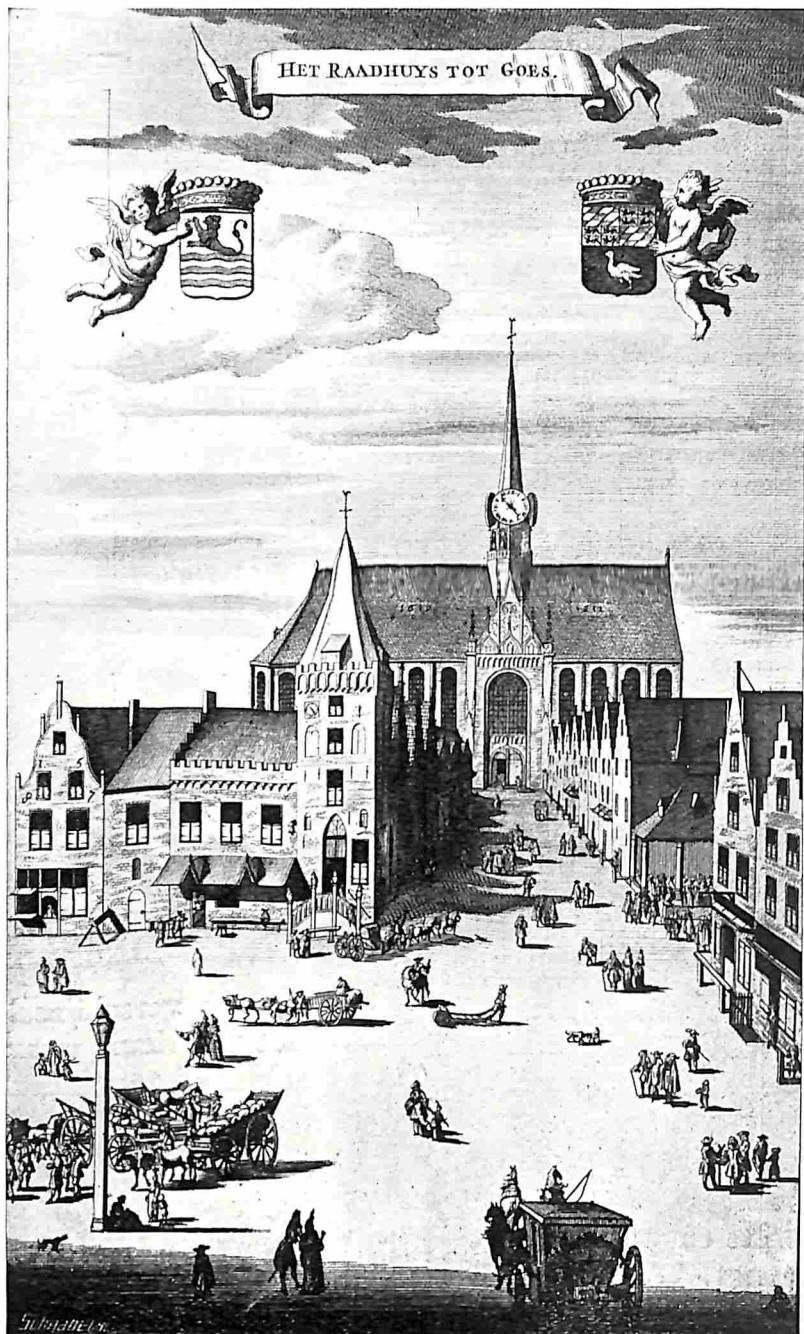
DOOR DIRK L. BROEDER

GOES, centrum der rijke Bevelanden, twee smaragden eilanden der Zeeuwsche gewesten, staat in menig opzicht in het brandpunt der belangstelling. Als ware dat nog niet genoeg, men fantaseert er nog een mooi kadertje van legenden omheen. Zoo is het aardige vertelsel der naamafleiding ontstaan, dat n.l. de naam der stad afgeleid zou zijn van de oude benaming voor gans, en zijn oorsprong zou vinden in het feit, dat eeuwen geleden hier op de moerassen en schorren duizenden ganzen nestelden. Doch ge zult het wel niet voor koek en ei aannemen, zelfs al zeg ik U, dat de Goesenaars ganzebekken of ganzekoppen genoemd worden en dat er een gans in het stadswapen prijkt! ☼ Het oude stedenrijmpje, waarin voorkomt, dat er van de drie Goesenaars, twee bouwlui zijn, zal dichter bij de waarheid zijn, want dit slaat op de beteekenis van Goes als landbouwcentrum. ☼ Dat behalve arbeidzame landbouwers Goes ook milde magistraten had, getuigt wel het versje van Jan Katoen, een gevaarlijken 18e eeuwsehen vagebond, die met zijn kornuiten toentertijd heel Zeeland onveilig maakte. Toen hij in Goes gevangen gezet werd, behandelde men hem zoo zachtzinnig, dat hij niet alleen uit 't stedelijk cachot kon ontvluchten, doch zich ook buiten de stad kon begeven en zich aan zijn oude praktijken kon overgeven. Als visitekaartje zou dit heerschap op de Ganzepoort hebben geschreven:

DE POMP OP DE BEESTENMARKT TE GOES

I. GOES, CENTRUM DER BEVELANDEN

HET RAADHUIS VANGOES VOOR DE VERBOUWING VAN 1771—'76

Wie wil stelen en niet wil hangen,
Ga naar Ter Goes en laat zich vangen,
Want de heeren van Ter Goes
Zijn zoo zacht als appelmoes.

☼ De bende van Jan Katoen is overal bekend, en „iemand van katoen geven” is iemand — letterlijk en figuurlijk — zóó op zijn baadje geven, dat Jan Katoen het niet beter kon doen, en die was ook al niet voor de poes. Overigens kwam onze vriend Jan ongelukkig aan zijn eind, want in 1802 werd hij te Middelburg aan den havendijk opgehangen voor zijn wandaden „omme aldaar door de injuriën der lucht te worden verteerd.” ☼ Zoo heeft men uit alle eeuwen, uit alle tijden, iets te vertellen van het stedeke Goes, dat zich losmaakte uit de nevelen der vroege middeleeuwen en naast het oude slot Oostende opgroeide, waarvan nu slechts een paar Romaansche kelders zijn overgebleven en tot een paar jaar geleden de knoestige stam van een moerbeziënboom, die tot op onzen tijd nog vruchten voortbracht en waarvan verteld wordt, dat Jacoba van Beieren hem plantte. ☼ Onder bescherming van het slot Oostende werd het plaatsje groot en machtig. Vrouwe Jacoba, het tragische slachtoffer van de burgerwisten in dien tijd,

vertoefde er veel, beoefende er het gaaschieten en ging uit op de valkenjacht. Zij was het, die Goes tegen het einde van 1417 tot stad verhief, wallen en poorten liet bouwen en de nieuwe stad het recht verleende een jaarmarkt te houden. ☼ Aan de toemening der welvaart binnen de veste „van der Goes” paarde

zich een groo-tere kunstzin, en een der kinderen, uit dit huwelijk geboren, was de schoone Sinte Maria Magdalena-kerk, een godshuis, dat moeilijk zijns gelijke onder de Gothische kerken van ons land zal vinden. ☼

Heerlijk slank rijst de Maria Magdalena boven de roode daakjes der omliggende huizen ten hemel. Hooge,

slanke zuilen, overigens niet een gewoon verschijnsel bij Gothische kerken, versieren het interieur, waar een zacht, groenachtig licht de helder witte wanden

tempert en waar een geest van goddelijke stilte en vrede hangt. ☼ Uit de geheiligde stilte dezer kerk komen we te midden van het bruisende leven der markt-plaats te staan. Daar krioelt een druk verkeer over de ouderwetsche keien, vooral als het marktdag is des Dinsdags. Dan komen de vroolijke boertjes van alle hoeken der Bevelan-

den naar de stad, de vrouwtjes met die prachtige, groote, witkanten mutsen op worden voortgestuwd tusschen de deinende menschenmenigte langs de kraampjes, en op dit alles ziet het degelijke stadhuis neer, zooals het reeds jarenlang neergezien heeft. ☼ Het Goesche raadhuis is gedeeltelijk zeer oud, gedeeltelijk „slechts” 18e eeuwsch. Doch vooral dit minder oude gedeelte is een toonbeeld van den haast over-

verfijnden smaak uit de dagen van den vijftienden Lodewijk. Een voorbeeld hiervan is de raadzaal, die alle kwaliteiten van grooten kunstzin en teere schoonheid, zonder overdrijving hiervan, in zich vereenigt. In de vier hoeken van het stucwerk-plafond zijn afgebeeld de wet en de olijftak, de gerechtigheid, de

belooning en de straf, en in het midden ontwaren wij het Alziende Oog met zijn vèrschietende stralen, omgeven door het symbool der eeuwigheid, een slang, die haar staartpunt in den bek heeft. Buiten dit schoone stucwerk vallen vooral de zoogenaamde „witjes” op, wit en grijs-grauw geschilderde engelen-groepjes, in een fraaie Louis

Quinze omlijsting, die door hun fijne kunst den indruk verwekken sculptuur te zijn. Het zijn meesterwerkjes van Martin Joseph Geeraerts, die ze in 1773 schil-

derde. ☼ Twee fraaie monumenten zijn dit, twee fraaie monumenten in een stadje, dat vol aardige gebouwtjes is, doch ook groote heerenhuizen bezit. En dan denken we aan De Korenbeurs, een der mooiste patriërshuizen uit het midden der 18e eeuw. Hier en daar verspreid, staan nog meer van die groote woonhuizen met sierlijke

voorgevels en kunstig bewerkte gootlijsten, doch men zou geen Goesenaar, dus ook een telg van die vroegere bouwmeesters, zijn, indien men niet het kleine eerde. Derhalve zien we naast dit grootsche ook het nederige bewaard gebleven. ☼ Op de Van der Goeskade kunnen we nog het liefelijke Brugwachtershuisje bewonderen, gebouwd in den stijl van een verscheiden generatie, die veel hield van het kleine. Op de Turf-

DE GROOTE- OF MARIA MAGDALENAKERK TE GOES VAN DE WALLEN GEZIEN

HET RAADHUIS TE GOES

DE MOERBEZIËNBOOM VAN JACOBA VAN BEIEREN, DIE TOT VOOR ENKELE JAREN BIJ DE OVERBLIJFSELEN VAN HET SLOT OOSTENDE STOND

kade zien we op tegen den gevel van het Gothische Huis (1533), dat na vele wisselvalligheden van woonhuis via winkel en pakhuis tot museum is geworden, waarin men nog heden ten dage eenige zeer merkwaardige zaken kan zien, die betrekking hebben op de historie van de stad van de Bevelanden. ☼ Waar men zich ook keert of draait, men vindt er aardige hoekjes en liefelijke plekjes. Een nauw straatje hier, een steegje daar, verder een marktplaatsje met een mooie pomp, of een breede, moderne straat, en het doet den bezoeker zoo goed aan, dat men hier in Goes den gulden middenweg heeft gekozen tusschen het oude en het nieuwe, tusschen de kunstproducten van een reeds lang vergeten geslacht en tusschen die van het levende. Er is weinig, dat ons tegen de borst stuit in deze stad, die van heel Zeeland, uitgezonderd Vlissingen, het allernieuwste is en waarvan men zou verwachten, dat het oude reeds lang had moeten wijken voor het moderne. ☼ Neen, aan die zonde heeft Goes zich niet schuldig gemaakt, en wij zouden als exponent hiervan kunnen aanhalen het vrede en rust ademende versje, dat boven den ingang van het Oude Mannen- en Vrouwenhuis prijkt, hetwelk een steenworp van de lawaaiige pleisterplaats van vrachtrijders en boden staat:

Tot Hulp en Troost van Man en Vrouw
Is opcherecht dit nieu ghebouw;
In Ruste ider hier zyn tyt
En Teynde van syn leve slyt.

Langs Java's wegen

HET Oosten leeft buiten, het Westen in huis. ☼ Het klimaat brengt dit mede, de ontwikkeling van den woningbouw bewijst het en Java's wegen verkondigen het overal. ☼ Als wij jaar in, jaar uit ons gewone werk verrichten in ons eigen milieu, zien wij in dit mooie land soms de bekoorlijke charme niet meer van het inheemsche volksleven, zooals het zich dagelijks uit. Niet alleen in de kampong of op den pasar, maar vooral: tusschen kampong en pasar vice-versa: op den openbaren weg! ☼ Er zijn weinig dingen zoo amusant, als op een frisschen Indischen morgen met een geurig kopje koffie ergens in de bergen aan den „grooten weg” te zitten en daar te observeeren wat er zoo allemaal voorbijkomt. Natuurlijk liefst op een pasardag, maar is het eigenlijk op Java niet altijd en bijna overal pasardag? . . En dan maar kijken en luisteren, desnoods niet al te veel ruiken! ☼ Dan draait het heele inheemsche leven voor ons af als een interessante kleurige film. — Mannen en vrouwen van elken leeftijd, kinderen, in één levende stroom van actie, in de verwachting van wat de dag zal brengen, in de hoop op luttel gewin, in het vooruitzicht van gezellig gedoe en ontmoeting van goede bekenden . . . In hun gesprekken speelt het woordje „sen”¹⁾ en tegenwoordig ook de „pèsèr,”²⁾ gecombineerd met telwoorden beneden de tien, een groote rol. Want elk afzonderlijk leventje van elk ikje kent zijn eigen zorgen, eigen vreugden, waarin wij ons in onze isolatie vaak zoo moeilijk kunnen verplaatsen. — Maar wat ons het meest treft, is de sobere eenvoud, de simpele natuurlijkheid, die bij

1) verbastering van het Hollandsche „cent.” 2) pèsèr = halve cent.

EEN DER WITJES IN DE RAADZAAL TE GOES

het transport wordt betracht. ☞ Ondanks een minimaal gebruik van „rollend materieel”, ondanks het feit, dat de inheemsche wereld alleen kruiwagens kent in figuurlijken zin en dat volksgaarkeukens hier mobiel zijn en gepikeld¹⁾ worden, bereiken de aan den grond ontwoekerde producten des lands in enorme hoeveelheden vlot hun bestemming, voor zoover ze niet door een Chineeschen tusschenhandelaar boven op een autobus worden „getorend”, in een aan alle zijden uitpuilende taxi worden geperst (plus 8 passagiers in een vijfzits!) dan wel op een gammele vrachtauto worden gestapeld om met rammelend geraas, begeleid door luidruchtig „main²⁾toeter” te worden weggejakkerd. Maar dit is niet het echte, dat is allemaal moderne techniek en die interesseert ons nu niet. Al wat de Inlander koopt of te koop aanbiedt voor zijn dagelijksche behoeften, al zijn voeding, kleding, huisraad, vee, ja zelfs de bouwmaterialen voor zijn woning, dakpannen en alles compleet, wordt door menschen als door heele zwermen nijvere mieren naar de pasar ge... sleept, neen gedragen! ☞ Is het een wonder, dat de drie talen van Java zooveel verschillende woorden kennen voor ons ééne werkwoord „dragen”, waar wij allerlei omschrijvingen noodig hebben? — In het Soendaneesch bijvoorbeeld, dat door acht miljoen menschen wordt gesproken, heeft men, behalve het algemeene woord voor dragen „mawa” (netjes en beleefd „ngabantoen” en „njandak”) nog „njorhoen” voor

DE BEVELANDEN. HET BRUGWACHTERSHUISJE TE GOES

(Engelsche uitspraak s.v.p.!)¹⁾ herinnert. Wordt de slendang vervangen door een bandelier, dan is dragem „ngakeup.” Wie zei ook weer: „de taal is gansch het volk?” Maar genoeg, ik word erg eentonig! ☞ Wie langs Java's wegen dagelijks de duizenden ziet sjouwen voor enkele centjes winst, beseft, dat

al onze spoorwegen, mechanische tractie en sneltransport voor een groot deel langs de bevolking heengaat. Dat is voor haar budget immers veel en veel te duur! Ieder heeft toch zijn armen en beenen? En „time” is geen „money”, maar eeuwigheid, en „money” is maar een noodzakelijk iets, wat je kunt leenen om het later op je dooie gemak weer bij gelegenheid en „desgewenscht” terug te betalen in mindering der schuld aan den onvolprezen „mindring”²⁾. Ja, dit staat niet allemaal in de mooi-gedrukte, dure jaarverslagen en economische rapporten, met vierkante-meters-nauwkeurige-en-officieel-cijfermateriaal, maar het is praktische wijsbegeerte. De opperste filosofie des Levens is kinderlijk-eenvoudig, maar wij, jakerende cultuurlingen, willen die simpele waarheid maar niet begrijpen! — Daarom kom je 's morgens steeds in een wijsgeerig-blijmoedige stemming, als je het genoeglijke lijnen- en kleurspel

savoureert van den stroom van pasargangers, die zich langs Java's wegen reppen. Zijn ze, vooral in het westen van ons eiland, niet bekoorlijk in hun kleurige baadjes, waarmee ze het in den morgenzon jubelende tropenlandschap als be-

wegende bloemen stoffeeren? ☞ En welk een vernuftige vindingrijkheid in de eenvoudige en sierlijke vormen der mandjes, zonnehoeden, doozen, in het simpelste aardewerk van enkele centen! En wat een gratie bij het loopen, zonder schoeisel, mijlen ver met deze dik wijls zware vrachten! ☞ Laat onze dames eens probeeren met een halve pikoel tabak in een topzware mand op het hoofd, in een nauwe sarong, bergop, bergaf te loopen en onderhand gezellig keuvelend met hun voorman, pardon „haar voorvrouw,” het zware gevaarte eenige uren met dezelfde gratie te balanceeren! ☞ Zonder humor is voor een scherp opmerker het transport langs de wegen nooit! De pikoelan met één zwaren steen aan één kant ter wille van het evenwicht, is heusch geen sprookje: ik zag er onlangs nog een! Waar elders ter wereld zie je, hoogst elegant, als een reuze-

RUPS VAN DE DOODSKOPVLINDER OP AARDAPPELOOF
(Foto K. O. Bartels uit: „Belauschtes Leben”, Uitg. Verlag H. Bermühler, Berlin)

Wanneer ge twee mannen een zware bamboe ziet versjouwen, heet die handeling „ngagotong”. En de vrouwen, die hun handige, aardig gevormde mandjes met allerlei vruchten en eetwaren in een doek op de heup dragen, doen niet anders dan „ngais” en als het mandje dan op den rug rust, heet het weer „ngagèndong”, het woord dat ons aan baboes en babies

1) gepikeld, eigenlijk „ge-pikoeld” — aan een veerend juk gedragen.
2) main = spelen, ook een muziekinstrument bespelen.

1) Het Maleische woord „babi” beteekend nl. varken! 2) de „tjinarmindring”. Chineesche geldschieter, die overal het binnenland intrekt en woekert.

manchet omgebogen, heele wanden van huizen zoo maar op vier pootjes naar de markt tippelen om daar te worden verkocht aan iemand, die zich, zonder architect of aannemer, een nieuwe villa wenscht aan te meten? En let eens op het vervoer van een dik dier, dat de Amsterdammer een „swaan” noemt en dat een Mohammedaan liever niet aanraakt. Wat keurig past zoo'n „babi” in zijn gevlochten, conische fuik, terwijl zijn ridicule staartje nog vrij mag kwispelen door het kruishout, dat hem netjes afsluit. ☼ Zoo iets ziet een tourist maar zelden! — Ook de wijze, waarop b.v. in het Djogja'sche Kromo een collectie eendjes transporteert, soms twaalf

aan één lange bamboe, kop aan staart, keurig bengelend in gevlochten kratjes, deinend op de cadans van de veerende pikoelan¹⁾ die in een pittig tempo allegro zachtjes-rhytmisch kraakt bij elken pas: „nèkke-nèkke-nèkke-nèkke”... ☼ En dan niet te vergeten de vermakelijke scènes met geiten, die niet vooruit willen en dan ten einde raad maar weer . . . gedragen worden! Er is altijd iets aardigs te beleven langs Java's wegen, als we maar niet per auto alles met een vaart van zeventig kilometer voorbij stuiven; hier manifesteert zich nog dagelijks de Oostersche gemoedelijkheid.

1) pikoelan = draagstok van bamboe.

DE GROOTSTE VLINDERS

DOOR DR. G. BARENDRECHT

ER zijn insecten waar de ijverigste verzamelaar jarenlang naar kan zoeken zonder ze ooit te vinden, hoewel zij algemeen heeten, maar er zijn er ook, die geregeld door volstrekt niet op insecten beluste leeken worden gevonden, ofschoon zij er niet aan denken die dieren op te zoeken. Zoo kan het b.v. niet missen of ieder, hoe weinig aandacht hij overigens ook aan de insectenwereld mag schenken, vindt van tijd tot tijd wel een rups over den weg kruipen, welks kolossale afmetingen hem met verbazing, zoo al niet met schrik vervullen. De plaats van handeling is dan meestal de tuin en in verband met de in tuinen gebruikelijke gewassen is de rups dan een groot lichtgroen dier met zeven schuine witte zijstrepes, die aan de bovenzijde lichtpaars zijn afgezet. Op een der laatste segmenten bevindt zich een bijna zwarte, naar achteren gebogen horen, die aan de geheele groep van vlinders, waartoe deze rups behoort, den naam van pijlstaarten heeft gegeven. Zoolang de rupsen heel jong zijn, is de horen vrij bewegelijk, maar met iedere vervelling wordt dat minder en tenslotte wordt het een stijf aanhangsel, waarvan de functie, zoo al aanwezig, vrij duister is. Deze groene kleur met de lichte strepen is typisch voor de ligusterpijlstaartrupsen, die op liguster, sering, esch en nog andere boomen en struiken hun tafel gedekt vinden. Wanneer wij deze rups voorzichtig opnemen, zonder hem te knijpen, en in een groote jampot doen, die wordt dichtgebonden met een dun lapje of gaasje en voorzien van een paar bebladerde takjes van een der genoemde boomen, dan zijn twee dingen mogelijk. De kans is er, maar het is een kleine, dat hij zich inderdaad op dat voedsel stort en nog een tijdlang zijn gewone rupsenbestaan voortzet. In dat geval krijgen we zeker ook wel den voor deze rupsen zoo karakteris-

tieken ruststand te zien, waarin het dier, zich slechts vasthoudend met zijn buikpooten, de drie paar eigenlijke pooten intrekt en zijn kop naar beneden buigt, terwijl het geheele voorstuk juist iets omhoog is gebogen. Deze houding is het waaraan de pijlstaarten hun ouden wetenschappelijken naam Sphinx te danken hebben. De kans is echter veel grooter, dat hij het aangeboden voedsel versmaadt en in snel tempo zijn verblijf begint rond te kruipen, iets wat uren en zelfs dagen duren kan. In dat geval doen wij het beste hem in een ander verblijf over te brengen, waarvan de bodem anderhalve decimeter met aarde bedekt is. In korten tijd zal hij daar in zijn verdwenen, misschien nog een poosje tegen het glas zichtbaar blijven, maar tenslotte toch totaal eclipsen. De kwestie is n.l., dat de over het pad kruipende rupsen meestal juist op weg zijn naar een geschikt plekje om zich in te graven en te verpoppen. Wanneer wij een week later de aarde voorzichtig uitschudden, valt er een groote kluit uit van zeer los aan elkaar gesponnen zandkorrels, die gewoonlijk vanzelf in stukken breekt, waardoor de pop voor den dag komt. Deze verschilt nogal wat van de poppen, zooals wij die van witjes en andere dagvlinders kennen. De meeste van deze poppen dragen uitsteeksels of hebben tenminste een hoekigen vorm en vertoonen een bepaalde kleurtekening. De pijlstaartpoppen zijn daarentegen bijna rolrond en effen bruin, sommige wat lichter, andere weer donkerder. Bijzonder eigenaardig doet de roltong aan, die in zijn scheede, opgerold en wel, eigenlijk het eenige uitstekende deel van de geheele pop vormt. ☼ Om den vlinder uit de pop op te kweken doen wij het beste, hem weer onder wat aarde ergens op te bergen, waar de buitenlucht vrij toegang heeft en de temperatuur 's winters onder

OLEANDERPIJLSTAART

(Foto K. O. Bartels uit: „Belauschtes Leben”, Uitg. Verlag H. Bermühler, Berlin)

het vriespunt daalt. In huis mislukt de kweek maar al te vaak doordat de pop uitdroogt en als men dat door besprenkelen met water tracht te verhelpen, treedt vaak schimmel op. De vorst is ook voor de meeste pijlstaarten een noodzakelijk iets om door te maken, willen zij reeds den volgenden zomer uitkomen. Als het niet gaat vriezen, blijven ze vaak nog een jaar liggen. ☼ De vlinder is een reus onder zijn verwanten, die wel een vleugelspanning van 12 cm kan halen. De voorvleugels zijn grootendeels bruinachtig, maar de grondkleur van de achtervleugels en van het achterlijf is een heel teer rose, met zwarte banden op beide en een donkere ruglijn op het achterlijf. Er is, behalve de doodshoofdvlinder, waarover straks meer, eigenlijk nog maar één pijlstaart, die groter is en dat is de windepijlstaart, vaalgrijs met rose teekening op het achterlijf. De rupsen, die in verschillende kleurvariëteiten voorkomen, geelbruin in grondkleur of groen, met gele zijlijn, gele schuine strepen en een donkere ruglijn, leven op akkerwinde. De eveneens zeer groote oleanderpijlstaart is zeldzaam en komt hier eigenlijk alleen maar in volwassen toestand uit zuidelijker streken aanvliegen. ☼

Behalve deze groote pijlstaarten komt nog een aantal kleinere pijlstaarten in ons land voor, die als vlinder eveneens gekenmerkt zijn door het forsche borststuk met de lange, smalle vleugels en het spits toeloopende achterlijf, terwijl de rupsen in het bezit zijn van een staarthoren. De gewoonste hiervan is een vlinder, die alweer uitmunt door de buitengewoon teere rose kleur van de achtervleugels en den buitenrand van de voorvleugels, terwijl op het achterlijf rose lijnen voorkomen. De bruine rups van dit „avondrood” leeft op verschillende kruidachtige planten. ☼ Zeer opvallend zijn de Smerinthussoorten met hun gekartelde voorvleugels, waarvan hier de pijlstaart is afgebeeld. Een der soorten draagt op de achtervleugels een oogvlek. ☼ Al deze vlinders vliegen nagenoeg uitsluitend 's avonds en komen dan vooral af op de bloeiende Phloxen of tabaksplanten. Zij gunnen zich geen tijd om te gaan zitten, maar blijven, uitstekende vliegers als ze zijn, in de lucht met trillende vleugels voor de bloemen staan, om dadelijk weer weg te schieten. Onder deze tuinbezoekers is de gewoonste een nog niet genoemde soort, die zich, met een paar verwanten, van de overige pijlstaarten onderscheidt doordat het achterlijf niet spits schijnt toe te loopen, maar aan het eind door een kwast van groote schubben verbreed is. De kleuren

van deze „onrust” zijn weinig opvallend, alleen de achtervleugels zijn heldergeel van kleur en het achterlijf is wit gevlekt. Vroeger, toen dat gewas in Zeeland nog veel verbouwd werd, leefden de rupsen vooral op de meekrap en zoo heet hij nu ook nog wel meekrapvlinder. Hij heeft een paar verwanten, die zich van de overige pijlstaarten onderscheiden door een eigenschap, die ook elders in de vlinderwereld wel voorkomt, n.l. deze, dat de vleugels al gauw grootendeels ontschubd raken en dan glashelder worden. Waar de

dieren zelf verder bont en ruig behaard zijn, lijken zij veel op hommels. Deze soorten zijn echter nogal zeldzaam. ☼ De eenige pijlstaart, die wel eens schadelijk kan worden, hoewel dat hier te lande nooit heel veel te beduiden heeft, is de denpenpijlstaart, een vlinder, die alle schakeeringen van bruingrijs vertoont, waaraan alleen de lichte teekening van het achterlijf wat levendigheid bijzet. ☼ De grootste van alle pijlstaarten en trouwens van al onze vlinders, is de beroemde doodshoofdvlinder, een reusachtig, tamelijk plomp dier met donkerbruine, bijna zwarte voorvleugels en gele, donker gebande achtervleugels. Het borststuk is ook donker, maar midden op den rug daarvan bevindt zich een gele vlek, waarin twee donkere vlekjes, die werkelijk wel wat aan een doodshoofd doet denken. Het achterlijf vertoont dezelfde

Foto Rutting

LINDEPIJLSTAART

Foto Jan P. Strybos

RUPS VAN DEN LIGUSTERPIJLSTAART OP LIGUSTER

schijnen 's winters allemaal dood te gaan, zoodat wij wel gedwongen worden te veronderstellen, dat telkenjare nieuwe vlinders uit zuidelijker streken komen overvliegen om hier hun eieren te leggen. In de exemplaren, die uit de hier gevonden rupsen worden opgekweekt, vindt men nl. nooit volkomen ontwikkelde eieren. Eigenlijk mogen we dus ook den doodshoofdvlinder niet heelemaal tot onze fauna rekenen. ☼ Zeer merkwaardig is zijn vermogen om een hoogpiepend geluid voort te brengen. Hij doet dit door en het doodshoofd in aanmerking nemend, moet het wel een wonder heeten, dat er over deze vlinder nog geen legenden ontstaan zijn!

kleur als de achtervleugels, met zwarte banden en nog donkerder ruglijn. ☼ De reusachtige rupsen, die weer sterk in kleur kunnen variëren, maar meestal grootendeels groen zijn met zeven schuine, blauwe, zwartgerande zijstrepen, zwarte rugstippels en een geel voor- en achtereinde, leven voornamelijk op aardappelplanten. Zij verpoppen zich in den grond en als dit niet te laat gebeurt, b.v. nog einde Juli, komen in September de vlinders nog voor den dag. De latere poppen